

Fri improvisasjon for barn

Om prosjektet:

Vi utformet et opplegg, basert på tidligere erfaringer (Kindernoise på Festspillene 2007, samt forskjellige prosjekter i flere barnehager). Vi kom fram til planen om at vi først skulle reise rundt i barnehagene og besøke barna, snakke litt om musikalske parametre og hvordan vi og de oppfatter musikk. Vi hadde med egne instrumenter og ved hjelp av musikalske eksempler prøvde vi å etablere en dialog basert på barnas egne musikalske erfaringer.

Vi fokuserte først på selve begrepet musikk (liker dere musikk? hva er musikk? osv), deretter snakket vi om instrumenter og hvordan de kan spilles på (sterkt/svakt, rytmisk, raskt/sakte osv), og til slutt snakket vi om hvilke assosiasjoner musikk kan gi (skummel, glad, trist osv) Opplegget var løst og individuelt for hver barnehage og ungene fikk i stor grad selv styre programmet. Innenfor denne rammen prøvde vi å etablere et par enkle musikalske begreper samt forberede barna til innspillingen.

Deretter kjøpet og klargjorde vi instrumentene. Vi lånte et lokale av Bergen Kulturskole der vi satte opp et "studio" med klargjorte instrumenter. Vi hadde mange trommer (både akustiske og elektroniske), elgitarer, keyboard og sangmikrofoner. Nok instrumenter til et 20-manns orkester pluss at vi selv spilte på egne gitar/trommer. Dagene var delt inn slik at det kom en barnehage klokken 10.00 og en klokken 12.00. Hver barnehage spilte ca en til en og en halv time med innlagt pause. Det meste av tiden gikk med til spilling/innspilling

En intensjon var å spille med barna slik vi ville spilt med andre improvisasjonsmusikere, at musikken ikke var ilagt "pedagogiske restriksjoner" eller regler som kunne legge føringer for musikkens utvikling. Vi prøvde å lage så fin musikk vi kunne med barna. Vi hadde besøk av musikerne Stein Urheim og Mads Berven ved to av besøkene. Opplegget var løst, vi ville gi en følelse av at barna var med å styre opplegget, hvis noen kom med forslag eller meninger så tok vi disse på alvor. Del 1 av prosjektet, besøk i barnehagene, spilling og snakking kunne fungert som et eget prosjekt, men del to - innspilling tjente veldig på at vi var fortrolig med barna og at de var forberedt på opplegget.

Gjennomføring:

Del 1: Mesteparten av barna var i alderen fire til seks år. Rent utviklingsmessig kan man si at det er stor forskjell på hva en fireåring og en seksåring kan få til. Dette ført til at opplegget vi skulle lage ikke måtte være for vanskelig for de yngste men samtidig utfordrende nok for de eldste.

I første del av prosjektet, der vi besøkte barnehagene, forsøkte vi å etablere noen musikalske parametre for barna. Selv om prosjektet i utgangspunktet var et rent improvisasjonsprosjekt, dvelte vi sjeldent særlig lenge ved dette begrepet. Vi snakket istedenfor om hva musikk er for noe og hvilke musikalske elementer vi kan bruke når vi spiller sammen. Når vi spurte barna om hva musikk er for noe, svarte de som regel med å ramse opp alle instrumentene de kunne navnene på, samt de mest populære sangene de hadde på cd i barnehagene.

Bevegelse til musikk gjennom dans var også et sentralt begrep i deres forståelse av musikk ("vi danser alltid til mamma mia"). Vi skjønnte derfor raskt at barna hadde en konkret og fysisk tilnærming til musikk, som kom til uttrykk gjennom spontan dans og forståelsen av at musikk er lyden som kommer ut av gitaren, trommen når vi spiller eller lyden som kommer ut når vi synger. Forenklet kan vi si at barnas begrepsapparat i første rekke handler om lyd og dans, mens vi heller ville brukt begrep som melodi og rytme.

Barna skiller heller ikke mellom læring og lek. All læring er lek og all lek er læring. I hovedsak skiller man mellom to måter barna "leker" seg fram til kunnskap: 1) Gjennom repetisjon 2) Gjennom improvisasjon. I vårt prosjekt vil begge disse læringsmodellene være viktig for resultatet, med kanskje en hovedvekt på repetisjon i del 1 (besøk i barnehagene) og improvisasjon i del 2 (innspillingen).

Etter at barna hadde fått snakket ferdig om sine egne erfaringer med musikk ville de ofte vise oss hva de kunne. Barna kunne mange sanger som de gjerne ville synge for oss, og vi slengte oss ofte på og spilte til (gitar, trommer). Etter hvert fokuserte vi barnas oppmerksomhet over på forskjellige måter å spille på (sterkt, svakt, raskt, sakte osv). Vi fokuserte på de forskjellige lydene vi kunne få ut av trommene og gitarene ved å variere måten vi spilte på.

Vi fikk barna til å synge og klappe, for eksempel sterkt, svakt, raskt og sakte for å konkretisere mulighetene for musikalsk variasjon gjennom lek. Rytme ble konkretisert gjennom dans til musikken vi spilte. Det er imidlertid vanskelig å få til en kollektiv puls, særlig med fireåringene. Noen av seksåringene ville klart å klappe en rytme i en felles puls, men siden vi hadde grupper som var en miks av disse aldersgruppene, brukte vi ikke tid på dette. Noe alle barna syntes var gøy var å klappe navnet sitt. Selv om mange ikke klarte å klappe navnet i en bestemt puls, klarte alle å klappe navnet sitt en gang! Det var også stor stas når vi spilte navnene deres på instrumentene våres i en bestemt puls og de fikk danse og klappe til.

Deretter startet gjerne en diskusjon på om musikk kan være fin, rar, morsom osv. Vi spilte korte improviserte sanger og barna gjettet villig vekk om sangene var f.eks. - skummel eller morsom osv. Begrepet improvisasjon lå hele tiden som en ramme for prosjektet og det vi ville at barna skulle sitte igjen med var at improvisasjon var lek med lyd.

Det var hele tiden underforstått at de senere skulle komme på besøk og spille inn musikk med oss. Vi prøvde ikke å legge noen føringer på hvordan de skulle spille med oss, men heller vise dem forskjellige måter å leke med lyd på. Gjennom lek, diskusjon og repetisjon

ønsket vi å klargjøre barna for innspillings situasjonen. Den eneste føringen vi la på barna var at "nå skal dere spille med oss og vi skal leke med lyd!"

Vi hadde spesielt to tanker med å dele prosjektet inn i to deler. For det første var det viktig å bli kjent med barna og "bryte isen" slik at de ikke ville reservere seg i innspillings situasjonen. Den andre ideen var å lære dem noen musikalske parametre gjennom lek og repetisjon, samt å bevisstgjøre barna på deres egen kunnskap gjennom diskusjon. Del 2 (innspillingen) skulle følge som et naturlig steg videre hvor barna skulle få improvisere og eksperimentere med sine nye kunnskaper, og lage musikk på en intuitiv måte, basert på barnets egen musikalsk nysgjerrighet.

Del 2: Et par uker etter at vi hadde besøkt alle barnehagene, var vi klar for å ta fatt på neste del av prosjektet. Vi hadde fått lånt et rom ved Bergen Kulturskole, som vi hadde klargjort med instrumenter som barna skulle spille på. Noen av instrumentene måtte vi kjøpe, (digitale trommer og små elgitarer), og noe lånte vi av kulturskolen, (slagverksutstyr, mikrofoner, PA-anlegg og keyboard). Vi rigget også til vårt eget utstyr, (trommer, gitarer, effekter og opptaksutstyr).

Vi valgte å bruke en miks av akustiske og elektroniske instrumenter og prøvde å variere lydene i instrumentene gjennom å stemme og preparere dem mest mulig variert. Lyden i de elektroniske instrumentene varierte vi ved hjelp av effekter og ved å skifte "samples", slik at det hele tiden skulle være nye lyder og klanger å utforske. Et eksempel på dette er de digitale trommene vi brukte. De ble klargjort på en slik måte at lyden på hver tromme skiftet etter hvor sterkt eller svakt man spilte på den. Vi brukte opp til fem "samples" på hver tromme!

Det viktigste med oppsettet var å trigge barnas nysgjerrighet og legge forholdene til rette for musikalsk lek. Etter tidligere arbeid med improvisasjonsprosjekter for barn, erfarte vi at slagverks instrumenter og vokal var det som barna likte best og etter vår mening også det som fungerte best. Vi valgte derfor å bruke et oppsett med mye trommer/symbaler og mikrofoner. Vi brukte også en del små elgitarer som en fast del av oppsettet, samt noen tangent instrumenter i noen av gruppene.

Vi var også bevisst på at vi måtte holde volumet nede på et forsvarlig nivå, så alle trommer/symbaler ble godt dempet og istedenfor vanlige trommestikker brukte vi mye tynnere stikker, visper og stikker med filt.

Når barna kom var de veldig spente og klare for det som skulle skje. I følge de som jobbet i barnehagene hadde barna snakket mye om hva som skulle skje på kulturskolen og de hadde gledet seg veldig til å spille sammen med oss. Det første vi gjorde var å presenter barna for alle instrumentene og visse hvordan de virket. Vi fikk også noen av barna til å demonstrere for de andre barna, hvordan det var å spille på instrumentene.

Deretter fordelte vi barna ut på de forskjellige instrumentene satte på opptakeren og begynte å spille. De fleste av sangene varte mellom seks til ti minutter, og vi fikk barna til å bytte instrumenter mellom hver sang. Når vi merket at barna ble slitne tok vi en matpause og snakket med barna om det vi holdt på med. Etter pausen spilte vi et par sanger til før vi gav oss.

Fellestrekk om studio innspillingene: Masse fysisk og musikalsk energi, lite styrt av musikalske begreper, styrt av nysgjerrighet og av fysiske begrensninger, sjelden kollektivt rytme, liten bevissthet om samspillet, øyeblikks orientert og intuitivt. Noen valgte å synge sanger de kunne fra før, de fleste henga seg til lydlig improvisasjon, basert på å utforske lyden som kom ut av høyteren når de sang i mikrofonen. Mange spilte små enkle rytmiske mønstre på instrumentene og hvis noen gjorde det lenge og tydelig nok hendte det at vi fikk tilløp til musikalsk "herming" og antydning til felles puls! Man kan si at de barna som hadde et forhold fra før til det instrumentet de spilte på, valgte først å spille og noe de kunne, for så å henga seg til klanglig improvisasjon etter hvert.

Som vi ser fant vi en del fellestrekk i måten barna spilte på, allikevel var det påfallende og ikke minst overraskende for oss hvor forskjellig hver barnehage hørtes ut i sitt musikalske uttrykk.